

NIEUWSBRIEF

Archeologie en Monumenten Bergen op Zoom

Van de bestuurstafel
Voor uw agenda
Stationsomgeving
Beleidsplan 2013-2016
Boekennieuws
Jaarverslag 2012

Jaargang 15 - Nr. 59
Maart 2013

VAN DE BESTUURSTAFEL

Het eerste kwartaal van het jaar is voor het bestuur altijd een drukke periode. De voorbereidingen voor de tentoonstelling worden afgerond, de jaarvergadering voorbereid en daarnaast lopen de reguliere activiteiten zoals de educatieve projecten gewoon door. Gelukkig hebben we bij al deze activiteiten veel hulp van vrijwilligers; hartelijk dank hiervoor!

Een vaste activiteit is het schoonmaken van de Gevangenpoort. Hierbij kregen we dit jaar wel heel bijzondere hulp: prins Constantijn, prinses Laurentien, prinses Eloise en prins Claus-Casimir kwamen zaterdag 16 maart in het kader van NL Doet meehelpen. Totaal onverwacht, want ja; wie verwacht dat er leden van de Koninklijke familie naar Bergen op Zoom komen nadat de secretaris de schoonmaakklus had aangemeld bij de landelijke organisatie, het Oranjefonds. Het enige bericht op de aanmelding was dat er enkele medewerkers van het fonds zouden komen helpen.....

Na een paar uur hard werken waren alle geplande werkzaamheden geklaard en na een broodje en wat napraten zijn de leden van de Koninklijke familie weer vertrokken. Een bijzondere ervaring en natuurlijk is de media aandacht heel goed voor onze stichting.

Verdere informatie over de tentoonstelling wordt op de jaarvergadering op 19 april gegeven. Ook komt er nog een uitnodiging om de tentoonstelling te bezoeken. Overigens zijn jullie altijd welkom in de Gevangenpoort en hebben jullie gratis toegang op vertoon van de ledenkaart.

In deze Nieuwsbrief is het jaarverslag 2012 opgenomen, evenals het concept beleidsplan voor de periode 2013-2016. Beiden stukken staan op de agenda van de jaarvergadering en jullie worden nadrukkelijk uitgenodigd erop te reageren, de stukken aan te vullen en

wijzigingen voor de stellen. Dit laatste met name op het beleidsplan. Het jaarverslag is een feitelijke weergave van onze activiteiten en projecten van het afgelopen jaar. Wat natuurlijk niet wil zeggen dat er niet op gereageerd kan en mag worden.

De financiële gegevens over 2012 worden uitgereikt op de jaarvergadering. De penningmeester is druk bezig de laatste hand hieraan te leggen. Hij heeft de kascommissie al uitgenodigd om alles te komen controleren.

In december 2012 hebben we als bestuur afscheid genomen van Bas ter Stege. Gezien zijn drukke werkzaamheden pasten de bestuursactiviteiten niet meer in zijn agenda. Hij blijft verbonden aan onze stichting en we kunnen in incidentele situaties altijd een beroep op hem doen. Bas nogmaals dank voor al je tijd en energie die aan de stichting hebt besteed.

In het bestuur zijn enkele vacatures ontstaan. Wellicht iets voor u? Wees ervan overtuigd dat u alle tijd krijgt om in te werken en die taken op u te nemen die het best bij u passen. Schroom niet te informeren wat een bestuurstaak allemaal betekent en wat de gemiddelde tijdsbesteding is die hier aan verbonden is.

AGENDA

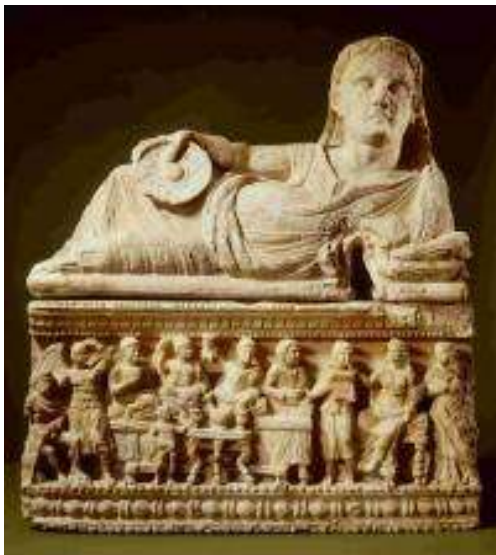
Tongeren, t/m 24 augustus 2013

De Etrusken - Una storia Particolare

Het Gallo Romeins Museum Tongeren presenteert tot en met 24 augustus 2013 een bijzondere expositie over de Etrusken. Het thuisland van de Etrusken ligt in het huidige Toscane, Umbria en Lazio. In deze vruchtbare streek komt de eerste grote beschaving van Italië tot ontwikkeling. Tussen 750 en 500 v.Chr. bereikt ze haar hoogtepunt. De Etruskische cultuur bloeit dankzij intense handel en uitwisseling. Vooral Grieken en Feniciërs zorgen voor een instroom van goederen, kennis, ideeën en mensen. Etruskische meesters laten zich hierdoor graag inspireren. Het resultaat van hun vakmanschap ziet u op de tentoonstelling. Er is aardewerk in vele stijlen en vormen, zoals een bijna levensgrote waterkruik met oriëntaalse beschildering. Grote bekkens op driepoten, bestemd voor de rituele consumptie van wijn, maken deel uit van volledige serviezen. Een ereplaats krijgen juwelen versierd met rafijne gouddraad en ranke krijgersbeelden in brons. Opmerkelijk zijn ook tufstenen askisten met scènes uit de Griekse mythologie. Absolute top zijn de sierstukken uit het befaamde Regolini-Galassi-graf. Dat is een uitzonderlijk rijke tombe uit de 7de eeuw v.Chr.

Info:

Gallo-Romeins Museum, Kielenstraat 15,
Tongeren, tel. +32(0) 126 70 330
www.gallo-romeinsmuseum.be

Leiden t/m 15 september 2013

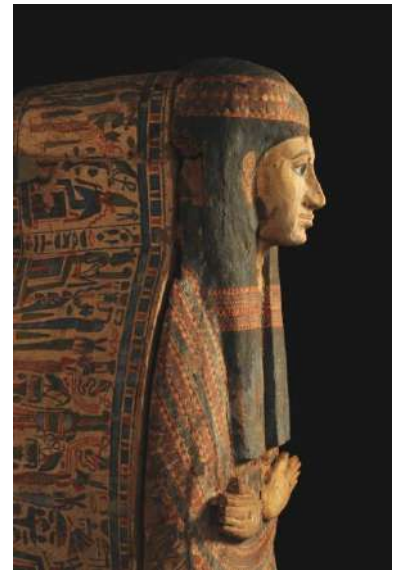
Mummiekisten van de Amon-priesters

Drieduizend jaar geleden werden de machtigste priesters en priesteressen van het oude Egypte begraven in beschilderde houten mummiekisten. Deze kisten uit de ondergrondse galerijen van Bab el-Gasus staan centraal in deze tentoonstelling. De expositie vertelt over de dienaren van de Amon-tempels in Thebe, hun verborgen begraafplaats en de ontdekking van dit graf, meer dan 120 jaar geleden. Bijzondere aandacht is er voor de actuele restauratie van de kisten, in samenwerking met de Vaticaanse Musea en het Louvre. Elke week zijn restauratoren in het museum aan het werk te zien en beantwoorden ze vragen van bezoekers. De tentoonstelling 'Mummiekisten van de Amon-priesters' gaat over de priesters en priesteressen ('zangeressen') van Amon in Thebe, die zeer machtig waren in de periode 1069-945 v.Chr. De tentoonstelling biedt een kennismaking met de dienaren van Amon, het leven van de priesters en tempelzangeressen, de rituelen rond hun dood en begravenis, en hun uiteindelijke gang naar internationale musea. Uit het buitenland, onder meer uit het Louvre en de Vaticaanse Musea, zijn twee mummiekisten en 19de-eeuwse foto's en aquarellen van de grafvondst te zien.

Info:

Rijksmuseum van Oudheden, Rapenburg
28, Leiden, tel. 071 - 5 163 163,
www.rmo.nl

Beeldmateriaal 'De Etrusken - Una storia particolare'
© Rijksmuseum van Oudheden, Leiden

NOTULEN

Algemene Jaarvergadering SIDS

gehouden op 13 april 2012 in het Gemeentelijk Archeologisch Depot

Aanwezig: mw. E. Adriaansen, dhr. S. Asselbergs, mw. I. van Brakel, dhr. F. Heezius, dhr. J. Hopstaken, mw. A. van der Kallen, dhr. A. van der Kallen, mw. C. Kniestedt, dhr. J. Konings, mw. G. de Kort, mw. I. van Mechelen, dhr. W. van Meurs, dhr. K. Roelands, dhr. B. ter Stege, dhr. B. Schot, mw. E. Verpalen, dhr. M. Vermunt.

Diverse donateurs hebben zich afgemeld voor de Algemene Jaarvergadering. Tot grote spijt zijn de namen van deze vrijwilligers verloren geraakt, waarvoor excuses.

1. Opening

Voorzitter Jan Hopstaken opent de vergadering, heet de aanwezigen welkom en geeft kennis van diegenen die met kennisgeving afwezig zijn. Deze vergadering is extra bijzonder, gezien dat we kunnen terugblikken op een bijzonder succesvol jubileumjaar. Ank trakteert de aanwezigen op feestelijke en heerlijke tompoucejes, met daarop enkele afbeeldingen uit het boek 'Opgravingen in Bergen op Zoom'

2. Notulen ALV 15 april 2011

Marco merkt op dat er naast SIDS vrijwilligers ook andere vrijwilligers op het depot werkzaam zijn geweest. De notulen verder ongewijzigd vastgesteld met dank aan de samensteller ervan.

3. Jaarverslag secretaris

Het verslag wordt puntsgewijs doorgenomen. De voorzitter bedankt nogmaals alle vrijwilligers, zonder wie alle activiteiten niet hadden kunnen plaatsvinden. Het verslag wordt vastgesteld met dank aan de samensteller ervan.

4. Jaarverslag penningmeester

Het verslag wordt puntsgewijs doorgenomen, er zijn hierover geen vragen. Ook toegevoegd is een begroting voor 2012. Een uitgebreide versie van het verslag is op deze vergadering in te zien. Het verslag wordt vastgesteld met dank aan de samensteller ervan.

5. Verslag kascommissie

Kascommissielid Wis van Meurs vermeldt dat 2011 een leuk jaar was om te bekijken, met name om te zien wat er allemaal kwam kijken bij het tot stand komen van het boek.

De kascommissie, bestaande uit Nollie Janssen en Wis van Meurs hebben de stukken ingezien en goed bekeken. Zij hebben bevonden dat de penningmeester de stukken goed en netjes heeft bijgehouden en geven een positieve aanbeveling om de penningmeester te dechargeren voor de financiën over 2011. De kascommissie wil dan ook de uitgebreide complimenten aan Ank geven.

6. Benoeming nieuwe kascommissie

Kascommissielid Wis van Meurs is aftredend, Jac Konings stelt zich beschikbaar en wordt unaniem benoemd. Nollie Janssen zal nog één jaar deel uitmaken van de kascommissie.

7. Benoeming bestuursleden

Aftredend is Ank van der Kallen. Zij stelt zich niet herkiesbaar. Bas Schot, Stephan Asselbergs zijn als nieuwe bestuursleden benoemd. Frans Heezius is tevens in deze vergadering als nieuw bestuurslid benoemd, hij zal zich als penningmeester voornamelijk gaan richten op de financiële- en ledenadministratie van SIDS. Jan Hopstaken en Elvira Adriaansen stellen zich herkiesbaar. Beiden worden herbenoemd als bestuurslid, Jan Hopstaken voor de periode van één jaar, Elvira Adriaansen voor de periode van 3 jaar. Alle benoemingen zijn unaniem, een schriftelijke stemming is niet nodig.

De voorzitter verzoekt de leden instemming te geven bij het tussentijds zoeken naar nieuwe bestuursleden. De leden gaan hiermee akkoord. De voorzitter roept tevens de leden op ook in de eigen omgeving eens te zoeken naar geïnteresseerden voor een bestuurslidmaatschap. Tevens worden nog vrijwilligers gevraagd voor diverse andere activiteiten binnen SIDS.

De voorzitter bedankt aftredend bestuurslid Ank van der Kallen voor haar jarenlange inzet en spreekt zijn grote waardering uit. Zij heeft zeer veel initiatieven in gang gezet en gecontinueerd, vele voorbeelden zijn te noemen. Gelukkig blijft Ank wel donateur bij SIDS en is ze altijd beschikbaar voor de vele vragen die ongetwijfeld zullen volgen bij het overnemen van haar taken. Als kleine blijk van waardering ontvangt Anke een boekenbon en een mooie bos bloemen. Het bestuur zelf zal op een later tijdstip ook nog aandacht besteden aan het aftreden van Ank.

8. Invulling diverse taken

Frans Heezius zal de taak van penningmeester/ ledenadministratie op zich nemen.

De schoolprojecten zullen voortaan door Jan Hopstaken en Elvira Adriaansen gecoördineerd worden. Ank blijft voorlopig de website onderhouden. De nieuwsbrief wordt een gezamenlijke bestuursverantwoordelijkheid.

Tentoonstelling en onderhoud Poort was al overgedragen aan Elvira Adriaansen. Alle overige taken zijn al of worden nog door de bestuursleden opgepakt.

9. Terugblik jubileumjaar

De voorzitter blikt terug op het succesvolle jubileumjaar, in het verslag van de secretaris is hier al uitgebreid bij stilgestaan.

10. Beleidsplannen 2012

In 2012 loopt het huidige beleidsplan af. Een nieuw beleidsplan wordt door het bestuur opgesteld. Enkele onderwerpen die hierin behandeld worden zijn:
Continuering en uitbreiding van educatieve projecten
Nieuw (educatief) aanbod voor senioren en bedrijven
Digitaliseren van de collectie
Beheersplannen opstellen en actualiseren van oa de collectie en de activiteiten
Calamiteitenplan cq veiligheidsplan (uiteraard in afstemming met de gemeente)
Behouden van status geregistreerd museum

11. Activiteiten gemeentelijk archeoloog

Marco Vermunt krijgt het woord:

Er is maar weinig uitvoerend veldwerk in de Bergse binnenstad; als er niet wordt gebouwd, wordt er ook geen archeologisch onderzoek verricht. Zo zijn er wel vooruitzichten op veldwerk bij het Nedalcoterrein, maar is nog onduidelijk of hier met vrijwilligers gewerkt kan worden. Er zijn geen ontwikkelingen te melden op het terrein van het ABG. Marco heeft wel wat veldwerk in Roosendaal verricht, waar de lokale heemkundekring heeft geholpen. Het idee wordt geopperd een werkexcursie te organiseren naar een andere stad.

Het depot is veranderd en voldoet nu aan de nieuwe provinciale eisen. Er is nu een keuken/ vergaderruimte en er zijn 4 klimaatkasten geplaatst. Ook de SIDS collectie is doorgelicht en gedeselecteerd. Marco verwacht dat het depot over 5 jaar te klein zal zijn.

Indien Marco actieve vrijwilligers kan gebruiken, kan hij dit doorgeven aan Elvira en Jan. Zij zullen de hen bekende vrijwilligers hiervoor benaderen. Wis van Meurs meldt zich direct aan.

12. Rondvraag

Wis van Meurs: Excursietip: Heerlen (museum) en Antwerpen

Ank van der Kallen: Verzoek om input voor de website

Kees Roelands: Is er dit jaar weer een avondopenstelling in de Gevangenpoort (was samenwerking met SBM? Antwoord is ja.

13. Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering met dank aan alle aanwezigen voor hun inbreng en nodigt de leden uit voor een hapje en drankje, waarna Marco Vermunt een toelichting zal geven over een recente opgraving uit de stad.

DE STATIONSOMGEVING - 150 jaar spoorverbinding Bergen op Zoom/Rosendaal Tom van Eekelen

De stationsomgeving heeft ondanks, voor een deel gelegen in het beschermde stadgezicht, zijn cultuurhistorische uitstraling verloren. Niets wijst meer naar een tijd dat het station niet alleen een plaats was waar de trein stopte maar waar ook veel handel werd gedreven en waar dicht bij het spoor fabrieken waren gevestigd. Om er enkele te noemen de suikerfabriek de 11 apostelen, het slachthuis en de stadsveiling voor groenten en fruit. Ook een plaats waar veel reizigers kwamen. Niet alleen voor hun eindbestemming Bergen op Zoom maar ook op doorreis naar Zeeland of de dorpen ten zuiden en noorden van de stad. Het huidige station, althans de locatie, zegt iets dat hier veel gebeurd is maar nog steeds veel gebeurd al is dat minder op het gebied van verhandelen en fabriceren. Alleen de perron overkapping van het 2de en 3de spoor uit 1863 geeft de allure prijs hoe het oude station er uit gezien heeft. Daar het station het sluitstuk was van de Stationsstraat en deze plek mede bepaald heeft dat Bergen op Zoom is uitgegroeid tot de stad die we nu zijn wordt in de onderstaande notitie stil gestaan bij het verleden. Met de wens dat een station met allure ooit weer de stad zal sieren die het verdiend.

Inleiding

Op 23 december 1863 werd het eerste deel van de "Zeeuwse spoorweg", het baanvak Rosendaal-Bergen op Zoom, voor reizigers- en goederenvervoer in gebruik genomen. Terwijl de spoorwegmaatschappij het in Rosendaal moest doen met voorlopige inrichtingen was in Bergen op Zoom juist buiten de vestiging een stationscomplex met alles erop en eraan verrezen. Tot de opening van het baanvak Bergen op Zoom-Goes op 1 juli 1868 fungeerde Bergen op Zoom als hoofdstation van de lijn. Van hieruit werden locomotieven, rijtuigen en personeel ingezet. De lotgevallen van het stationsgebouw en andere gebouwen op het emplacement uit de beginjaren zijn het onderwerp van dit verhaal.

Aanleg op staatskosten

De aanleg van spoorwegen in Nederland kwam slechts schoorvoetend op gang. Op particulier initiatief waren tot 1860 enige afzonderlijke lijnen met een totale lengte van 337 kilometer tot stand gekomen, maar in vergelijking met het buitenland stelde het allemaal nog niet zo veel voor. Daar kwam pas verandering in toen op 18 augustus 1860 het wetsvoorstel tot de aanleg van een spoorwegnet (totaal bijna 900 kilometer) op staatskosten door Koning Willem III werd bekrachtigd. De werkzaamheden begonnen gelijktijdig op acht verschillende plaatsen. In 1863 ontstond de "Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen" (SS). Op 1 oktober 1863 werd met veel feestelijk vertoon het gereed komen van het baanvak Breda-Tilburg gevierd. De baanvakken Leeuwarden-Harlingen en Rosendaal-Bergen op Zoom werden achtereenvolgens op 27 oktober en 23 december 1863, dus bijna 150 jaar geleden, voor het publiek in gebruik genomen. Tot in 1865 bleef de exploitatie tot deze drie gedeelten beperkt alvorens over te gaan tot uitbreidingen van het net in de jaren 1865-1868.

Geen gebouwen van steen

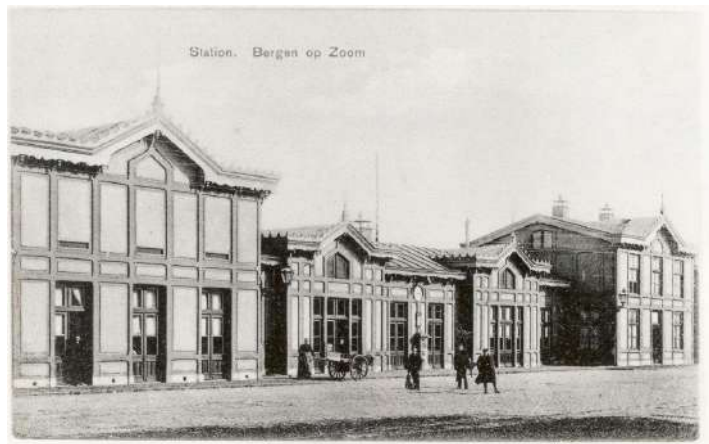
In en nabij vestigingen was het echter niet toegestaan om permanente gebouwen op te richten. Vanaf de vestingwerken moest het geschut een vrij schootsveld hebben en een eventuele vijand mocht niet in de gelegenheid zijn zich in stenen gebouwen te verschansen. Zo kregen de steden Bergen op Zoom, Breda, Deventer, Groningen, Maastricht, Venlo en 's-Hertogenbosch lage gebouwen, opgetrokken in houten stijl- en regelwerk. Overigens waren deze stationsgebouwen alle verschillend van afmetingen en in uitvoering. Ook de bijgebouwen, zoals bergplaatsen, goederen-, locomotieven- en rijtuigen-loodsen waren uitgevoerd in houten stijl- en regelwerk. In geval van oorlog kon men alle gebouwen gemakkelijk afbreken of vanaf de vestingwerken in brand schieten. Na het tot stand komen van de Vestingwet van 1874 werden vele vestigingen afgeschaft en ontmanteld. Na 1874 mochten ook op

de stations in de vroegere vestingsteden permanente gebouwen worden neergezet. *Het stationscomplex te Bergen op Zoom*

Voor de aanleg van het stationscomplex te Bergen op Zoom werd een gedeelte van het Glacis afgegraven en verlegd. De bouw van het stationsgebouw werd samen met enige kleinere bijgebouwen en het haltegebouw te Wouw aanbesteed op 27 november 1862. De oplevering vond plaats op 30 september 1863. Aangezien een algehele wijziging en uitbreiding van dit emplacement meer voeten in de aarde had dan verwacht, moest Bergen op Zoom voorlopig gaan dienen als standplaats van locomotieven, rijtuigen en personeel. De dienstregeling bouw worden uitgevoerd vanuit Bergen op Zoom, Daarom vond op 12 maart 1863 de aanbesteding plaats voor een rijtuigenloods tijdelijk ingericht als rijtuigenloods. Op 22 december 1863 werd de officiële inhuldigungsrit op het traject Roosendaal-Bergen op Zoom gereden. Een dag later begon de gewone dienst. Het emplacement telde toen een stationsgebouw, een gebouwtje voor privaten en waterplaatsen, een magazijntje voor stationsdienst, een locomotievenloods, een waterreservoirgebouw, een brandstoffenloods en een verhoogde los- en laadplaats. In 1868 werd daaraan nog een douanegoederenloods toegevoegd. Los van dit alles stond sinds 1862 aan de noordzijde van het emplacement het woonhuis met kantoor voor de eerstaanwezende ingenieur M. Simon Gz. Hij was belast met de aanleg van de Staatsspoorweg Roosendaal-Vlissingen. Na zijn verhuizing in 1868 naar Zeeland kreeg dit gebouw een bestemming als woonhuis voor de opzichter van de Dienst Weg & Werken. Alle negen gebouwen waren uitgevoerd in houten stijl- en regelwerk.

Degradatie van het Bergse Station

Op 1 juli 1868 werd het baanvak Bergen op Zoom-Goes voor het publiek geopend. Aangezien de inrichtingen van het Roosendaalse station inmiddels geheel aan de eisen van een doelmatige spoorwegexploitatie voldeden, werd door de Minister van Binnenlandse Zaken bij beschikking van 15 september 1868

Het oude, in een chaletachtige stijl in 1869 opgetrokken stationsgebouw.

Roosendaal bevorderd tot "hoofdstation van de spoorweg Roosendaal-Goes". Tegelijkertijd raakte Bergen op Zoom zijn status als "voorlopig hoofdstation" kwijt. Het locomotievendepot was inmiddels naar Roosendaal verhuisd, zodat een deel van de inrichtingen in Bergen op Zoom niet meer werd gebruikt. Overigens was al in 1867 Bergen op Zoom (dus voor de Vestingwet van 1874) als militaire vesting opgeheven. De ontmanteling van de verdedigingswerken schiep voor het eerst sinds de Middeleeuwen nieuwe groeimogelijkheden voor de stad. Het bij de "Wouwsche Poort" gelegen station werd in 1869 bereikbaar langs een nieuwe toegangsweg op de plaats van het bastion William. In 1870 werd de suikerfabriek van de Firma Laane, Rogier, Daverveldt & Co opgericht. Het fabriekscomplex, dat vanwege de twaalf aandeelhouders "De Twaalf Apostelen" werd genoemd, kwam in 1871 in gebruik en lag aan de noordwestzijde van het spoorwegstation op geslechte vestinggronden. Nog in 1870 kreeg de onderneming een spoorwegaansluiting, want de aanvoer van bieten over het water was immers onmogelijk. Deze fabriek is allang uit het straatbeeld verdwenen en een appartementencomplex uit 1980 staat nu deze plek en draagt de naam de Twaalf Apostelen.

Toenemend goederenvervoer

In verband met het opkomende goederenvervoer werd in 1872 de bestemming van drie gebouwen gewijzigd. De rijtuigenloods veranderde weer terug in een goederenloods en de locomotievenloods in een rijtuigenloods, terwijl het magazijntje voor stationsdienst dienst ging

doen als bergplaats voor bestelgoederen. Tegelijkertijd werden de sporen en wissels gewijzigd, de draaischijf opgebroken en een weegbrug aangelegd. De uitbreidingen voor het goederenvervoer stonden echter niet stil. Al in 1874 kwam aan de zuidwestzijde een los- en laadweg met aan weerszijden sporen tot stand. Twee jaar later vond een verlenging in zuidelijke richting plaats. Nog vaak zouden deze faciliteiten voor de Bergse handel en nijverheid worden uitgebreid. In 1880 viel daarbij als eerste de brandstoffenloods uit 1863 onder de slopershamer. Op 24 juli 1885 werd het baanvak Roosendaal-Bergen op Zoom dubbelsporig. Daarbij onderging het hele emplacement een flinke uitbreiding en wijziging. Het tweede spoor naar Kruiningen volgde twee jaar later. In 1888 werden de goederenloods en de bergplaats voor bestelgoederen afgebroken en vervangen door een nieuwe goederenloods. Zeven jaar later kreeg de nieuwe goederenloods een uitbreiding met een identiek stuk van half zo lang. In 1902 was de loods al weer te klein, zodat deze samen met de rijtuigenloods en het waterreservoirgebouw werd afgebroken. Met behulp van de bouwmaterialen uit de rijtuigenloods verrees er toen een nieuwe en weer grotere goederenloods. De activiteiten in het goederenvervoer noopte de spoorwegmaatschappij herhaaldelijk tot uitbreidingen van sporen en wissels, perrons en los- en laadwegen. Bij de grote uitbreiding en vernieuwing van het stationscomplex in 1925 sneuvelde de goederenloods nogmaals om plaats te maken voor een nieuwe loods. Na jaren van leegstand en verval zou deze loods uiteindelijk in juni 1987 worden afgebroken.

Het Stationsgebouw

Ook het kleine stationsgebouw van Bergen op Zoom ontkwam niet aan uitbreidingen. In 1875 verrezen aan weerszijden eindgebouwen van steen in twee bouwlagen. Zij passen uitstekend bij het al in 1863 tot stand gekomen deel. De noordzijde was bestemd als wachtkamer 3e klasse (met buffet). Hier waren de twee bouwlagen slechts nep.

Vanaf hun tafeltje keken dorstige reizigers tot in de nok van het gebouw. De bovenste bouwlaag had dan ook geen ramen. De zuidzijde was ingericht als woning voor de stationschef. Behalve een lokaal op de begane grond had hij de beschikking over twee bouwlagen.

Van 1875 tot 1915 bleef het stationsgebouw nagenoeg ongewijzigd; slechts in 1887 werd hier en daar het stijlen regelwerk vervangen door metselwerk. In 1914 werd het stationsgebouw voor de tweede maal flink uitgebreid en gewijzigd. Een uitbouw aan de straatzijde deed de voorgevel uit 1863 voorgoed uit het straatbeeld verdwijnen. De extra ruimte was bestemd als hal en als uitbreiding voor de wachtkamer 1e en 2e klasse. Tegelijkertijd kon ook het plaatskaartenkantoor een stuk van de oude hal innemen. De wachtkamer 3e klasse in het noordelijke eindgebouw bleef ongewijzigd. Het zuidelijke eindgebouw was voortaan de woning voor de stationsrestaurateur.

Het stationsgebouw werd later nog voorzien van twee uitbouwen. In 1925 kreeg de treindienstleider aan de perronzijde een beter uitzicht op het spoorwegbedrijf. Aan de straatzijde verrees in 1937 een serre voor de wachtkamer 1e en 2e klasse annex stationsrestauratie. De eindtoestand was nu bereikt. In november 1970 viel het oude stationsgebouw onder de slopershamer om plaats te maken voor nieuwbouw. Het nieuwe stationsgebouw werd op 10 december 1971 feestelijk in gebruik genomen. Slechts een enkel gebouw restte er toen nog. Dat was het woonhuis in stijlen regelwerk, even ten noorden van het stationsgebouw en jarenlang onderdak biedend aan de opzichter van de Dienst Weg & Werken. Zonder slag of stoot viel dit nog min of meer in authentieke staat verkerende

Het Stationsplein met het oude station (ca. 1930).

gebouw in februari 1988 onder de slopershamer. Met de kennis van nu was dit een te behouden en monument-waardig gebouw.

Stationszicht

Alvorens kort in te gaan wat de omgeving gaat brengen wordt ook stil gestaan bij wat in het begin van dit artikel al werd aangehaald, het Stationsstraat ontwerp heeft zich volledig gericht op het toen al bestaande station uit 1863. Een van de gebouwen die gerelateerd was aan het station was het restaurant en hotel Stationszicht op het adres Stationsstraat 42 en 44. De foto toont in volle glorie aan hoe fraai dit gebouw een uitvalbasis was voor komende en vertrekkende stationsbezoekers. Ondanks het feit dat dit gebouw al jaren een desolate indruk geeft en een slecht visitekaartje afgeeft voor bezoekers die anno 2013 de stad per spoor bezoeken, is er hoop dat het gebouw weer zijn oude allure terug gaat krijgen. De huidige eigenaar, woningbouwvereniging Stadlander, is in een vergevorderd stadium om de restauratieverplichting van dit rijksmonument in gang te zetten.

Stationsomgeving 2013

Realiserend dat de tijd van 1863 nooit meer terug zal keren v.w.b. bedrijvigheid en allure is er na jaren van achteruitgang over de stationsomgeving verbetering zichtbaar en te melden. Na het voor een groot deel vernieuwen van de bestrating en openbare ruimte is ook het busstation naar maatstaven van de huidige tijd

aangepast en totaal vernieuwd. Het oude Darvi terrein ten noorden van het station heeft een fraaie invulling gekregen met het appartementencomplex De Statie. Op start van uitvoering staat een verbetering van de openbare fietsstallingen en de toegangen naar de perrons en mogelijkheid om van het Stationsplein naar de Parallelweg te lopen. Plannen zijn er voor het braakliggende stationsemplacement en de busremise van voorheen de BBA. Het station zelf heeft na uitbreiding van een bewaakte fietsstalling en enkele winkels geen verandering ondergaan. Dat betekent dat dit station ook als zoveel andere stations in Nederland zijn functie als verkoopruimte voor vervoersbewijzen heeft verloren en thans alleen nog dienst doet als wachtruimte en een apart verhuurd kantoorgedeelte. Een gebouw wat vaak verfoeid wordt om zijn niet passende uitstraling in het gebied krijgt een steeds betere architectonische waardering nu de omgeving zich ook meer gaat aanpassen.

Brononderzoek: de Waterschans 2004

BELEIDSPLAN 2013-2016

Het is al jaren een traditie binnen de Stichting In den Scherminckel om de activiteiten en projecten van de stichting kritisch door te nemen en -waar nodig- te actualiseren en te verbeteren. Een traditie die vorm krijgt door het opstellen en uitvoeren van een beleidsplan voor een periode van vier jaar.

Eind 2007 heeft het bestuur het beleidsplan voor de periode 2008-2012 onder de titel "Naar een actueel verleden" vastgesteld. De uitvoering van het beleidsplan is een vast agendapunt op de bestuursvergaderingen, daarnaast worden alle vrijwilligers en donateurs over de uitvoering geïnformeerd via het jaarverslag.

Nu, iets later dan gebruikelijk, ligt het concept beleidsplan 2013-2016 ter vaststelling voor aan het bestuur. Alvorens echter het plan vast te stellen legt het bestuur het concept voor aan alle vrijwilligers en donateurs. Op deze manier krijgen allen die zich betrokken voelen bij de activiteiten en projecten van de stichting de gelegenheid hun mening over het conceptplan te geven en veranderingen/wijzigingen voor te stellen.

U wordt hiertoe nadrukkelijk voor uitgenodigd.

Zend uw reactie, mening, verandering- of wijzigingsvoorstel naar het e-mailadres van de stichting: scherminckel@home.nl of aan de secretaris, adres: Pater Dehonlaan 150, 4615 DB Bergen op Zoom.

Het plan staat daarnaast op de agenda van de jaarvergadering op 19 april 2013. Tijdens deze vergadering hebt u ook de gelegenheid erop te reageren.

Concept beleidsplan 2013-2016

"In het heden door het verleden samenwerken aan de toekomst"

Inleiding

In 2011/2012 heeft de Stichting In den Scherminckel haar 40 jarig bestaan gevierd. Een jaar om op terug te kijken, te vieren, maar ook met veel aandacht voor de toekomst. Want hoe en op welke wijze kunnen de vrijwilligers en donateurs een bijdrage blijven leveren aan de studie naar de archeologische geschiedenis en de stadsontwikkeling van Bergen op Zoom. Deze aandacht voor de toekomst wordt verwoord in het beleidsplan 2013-2016. Een plan waarin wordt aangekondigd dat een aantal activiteiten van de stichting worden gecontinueerd, maar wel met voortdurend bewaking van de kwaliteit van de activiteiten. Daarnaast een aantal nieuwe activiteiten; voornamelijk activiteiten gericht op het toegankelijk maken van de ontstaansgeschiedenis en ontwikkeling van de stad Bergen op Zoom en dit toegankelijk maken voor een breed publiek.

Ook de ondersteuning van de gemeentelijk archeoloog wordt niet vergeten. Sterker: er worden in overleg en samenwerking met de archeoloog activiteiten ontwikkeld. Het werven van vrijwilligers, deze scholen en het verhogen van hun deskundigheid.

Het bestuur wil, vanuit het heden, blijven meewerken aan het onderzoek naar de geschiedenis van Bergen op Zoom, samen met de gemeentelijk archeoloog, vrijwilligers en organisaties. Om die reden wil het bestuur het beleidsplan de volgende titel geven:

"In het heden door het verleden samenwerken aan de toekomst"

In het beleidsplan wordt in hoofdstuk 1 de missie en doelstelling van de Stichting In den Scherminckel verwoord, in hoofdstuk 2 worden de publieksactiviteiten benoemd en in hoofdstuk 3 de plannen met betrekking tot de ondersteuning van de gemeentelijke archeoloog. In hoofdstuk 4 wordt de eigen organisatie en bedrijfsvoering van de stichting belicht en tot slot volgt een samenvatting van de beleidsvoornemens.

Een aantal beleidsuitgangspunten van de Stichting In den Scherminckel treft u niet aan in dit beleidsplan. Uitgangspunten als collectiebeheer, uitlenen collectie, aanvaarden giften en legaten, etc. zijn wel vastgesteld en worden conform uitgevoerd. Deze beleidsonderdelen worden aan belangstellenden op aanvraag beschikbaar gesteld.

Hoofdstuk 1 Missie en doelstellingen

De activiteiten, die de Stichting In den Scherminckel ontplooit, zijn gebaseerd op de geformuleerde doelstellingen zoals vastgelegd in de statuten. Deze doelstellingen zijn samengevat in een missie. De doelstellingen richten zich, naast de ondersteuning van de gemeentelijke archeoloog, met name op de museale en educatieve doelstellingen van de stichting.

1.1. Missie

De activiteiten van de Stichting In den Scherminckel zijn samen te vatten in de volgende missie:

De Stichting In den Scherminckel stelt zich ten doel, in samenwerking met de gemeentelijk archeoloog, de materiële getuigenissen van de ontstaansgeschiedenis en de ontwikkeling van de stad Bergen op Zoom toegankelijk te maken voor een breed publiek. Daarnaast wil de stichting de archeologie als wetenschap bevorderen en is zij verantwoordelijk voor het beheer van haar collectie.

1.2. Museumdefinitie

De Stichting In den Scherminckel wil, voor wat betreft haar museale activiteiten, voldoen aan de eisen die gesteld worden om opgenomen te worden in het Museumregister. De kerntaken van een museum zijn als volgt gedefinieerd:

“Een museum is een permanente instelling, niet gericht op het behalen van winst, toegankelijk voor publiek, die ten dienste staat van de samenleving en haar ontwikkeling. Een museum verwerft, behoudt, onderzoekt, presenteert, documenteert en geeft bekendheid aan de materiële en immateriële getuigenissen van de mens en zijn omgeving, voor doeleinden van studie, educatie en genoegten.” (ICOM, International Council of Museums 2006, Nederlandse Vertaling).

1.3. Doelstelling SIDS

De kerntaken van een museum, zoals verwoord door het ICOM sluiten aan bij de doelstellingen van de Stichting In den Scherminckel. De doelstellingen van de stichting zijn op basis van art. 2 van haar statuten als volgt:

- om ten dienste van de gemeenschap en haar ontwikkeling, zonder winstoogmerk, de materiële getuigenissen van de ontstaansgeschiedenis en ontwikkeling van de stad Bergen op Zoom en haar omgeving te conserveren, te beschrijven, te plaatsen in de context van de geschiedenis, teneinde deze toegankelijk te maken voor het publiek ten behoeve van studie, educatie en genoegten;
- het bevorderen van de archeologie en haar hulpwetenschappen;
- het beheer van de eigen en aan de Stichting toevertrouwde collecties,

Hoofdstuk 2 Publieksactiviteiten

De belangrijkste van de doelstellingen van de Stichting In den Scherminckel zijn verwoord in artikel 2 van de statuten.

De stichting stelt zich ten doel om via een aantal museale en educatieve activiteiten de materiële getuigenissen van de ontstaansgeschiedenis en ontwikkeling van de stad toegankelijk te maken. Concreet worden hiervoor de volgende activiteiten ontwikkeld, gecontinueerd dan wel projectmatig uitgevoerd en voorbereid:

- Tentoonstellingsbeleid
- Aardewerkmuseum
- Voorlichtingsactiviteiten
- Educatieve projecten
- Doelgroepen

Tentoonstellingsbeleid

De Stichting in den Scherminckel continueert, in de komende beleidsperiode, haar beleid om jaarlijks of tweejaarlijkse een wisseltentoonstelling in “de Gevangenpoort”, de tentoonstellingsruimte van de stichting, in te richten.

De tentoonstellingen hebben als thema een onderwerp uit de geschiedenis van de stad Bergen op Zoom; een thema dat zoveel mogelijk aansluit bij een recent voltooid, afgesloten archeologisch onderzoek. Daarnaast kunnen thema's worden uitgebeeld van een algemeen onderwerp op archeologisch gebied, dat

een duidelijke verbinding heeft met de ontstaansgeschiedenis en ontwikkeling van de stad.

Voor bezoekers is een zaalfolder beschikbaar met verdere informatie over de tentoonstelling. Daarnaast zijn er gidsen beschikbaar die nadere informatie kunnen verstrekken over de tentoonstelling en over het gebouw. Afhankelijk per wisseltentoonstelling zijn er artikelen met betrekking tot de tentoonstelling te koop (bijvoorbeeld: posters, ansichtkaarten, videobanden, Cd-roms, enz.).

De Gevangenpoort is geopend van mei tot en met oktober gedurende 6 middagen per week, zijnde van dinsdag- tot en met zondagmiddag van 13.00 tot 16.30 uur. Daarnaast ook op afspraak gedurende alle dagen van de week (ook 's morgens en 's avonds). Tevens gedurende een aantal bijzondere dagen zoals tijdens Koninginnedag, de Bourgondische Krabbenfoor, Jeugdmonumentendag, Open Monumentendag, Kunsten in de Monumenten, enz.

De openstelling van de Gevangenpoort geschiedt in samenwerking met gidsen vanuit de Stichting Bezichtiging Monumenten. Deze gidsen verzorgen rondleidingen specifiek gericht op het gebouw, geven beperkte informatie over de tentoonstelling en verzorgen suppoostdiensten.

De vrijwilligers van de Stichting In den Scherminckel verzorgen de rondleidingen tijdens de Jeugd-monumentendag, Open monumentendag en Kunsten in de Monumenten. Daarnaast verzorgen zij de rondleidingen voor onder andere scholen (zowel basis als middelbaar) en archeologische- en geschiedkundige organisaties, bedrijven, enz.

Het bestuur van de Stichting In den Scherminckel wil de status van geregistreerd museum behouden, conform de eisen van de Stichting Het Nederlands Museumregister. De status van geregistreerd museum vormt een goede basis/graadmeter voor het bestuur om het huidige niveau en de kwaliteit van de activiteiten te behouden en waar nodig te verbeteren.

Aardewerk-annex Archeologiemuseum

De Stichting In den Scherminckel heeft het voornemen om een aardewerk-annex archeologiemuseum op te richten in de

gemeente Bergen op Zoom. Een museum waarin de ontstaansgeschiedenis en de ontwikkeling van de stad, vanuit archeologisch perspectief, in beeld wordt gebracht, met als extra aandachtveld de rijke geschiedenis van de pottenbakkers uit Bergen op Zoom. De aardewerkindustrie vormde eeuwenlang één van de belangrijkste industrieën van de stad. De producten van de pottenbakkers zijn verspreid over een groot deel van de wereld.

De stichting realiseert zich dat het voornemen om tot een dergelijk museum te komen op de langere termijn pas op haar haalbaarheid bezien kan worden. Gezien de huidige economische situatie is het niet waarschijnlijk dit binnen deze beleidsperiode te realiseren.

Voorlichtingsactiviteiten

De Stichting In den Scherminckel organiseert een groot aantal publieksactiviteiten gericht op het informeren, toegankelijk maken en het bevorderen van de archeologie. Ook in de komende beleidsperiode zullen deze activiteiten worden gecontinueerd en daar waar mogelijk verder worden uitgebouwd.

Het betreft de volgende activiteiten:

- Lezingen (een actueel thema, naar aanleiding van de wisseltentoonstelling, recente opgraving, enz.)
- Cursussen (veldkartering, opgravingstechniek, determineren, enz.)
- Jaarlijkse of tweejaarlijkse opendag van het archeologisch depot, in

samenwerking met de gemeentelijk archeoloog

- Excursies met een archeologisch doel
- Nieuwsbrief (met nieuws over activiteiten van de stichting, algemeen archeologisch nieuws, tentoonstellingen en boekenrubriek, enz.). Onderzoek starten naar andere publicatiemogelijkheden.
- Eigen website www.scherminckel.nl
- Deelname Open Monumentendag en Kunsten in de Monumenten
- Onderzoek naar de mogelijkheden die de sociale media kunnen bieden om de activiteiten van de stichting onder de aandacht te brengen van een breed publiek.

Educatieve projecten

Eén van de belangrijkste doelstellingen van de Stichting In den Scherminckel is het uitvoeren van activiteiten c.q. projecten om bij jeugd en jongeren interesse te kweken voor de lokale geschiedenis en archeologie. Als uitgangspunt voor deze activiteiten c.q. projecten heeft de stichting gekozen voor de directe woonomgeving dan wel de eigen stad.

In de komende beleidsperiode zullen de educatieve activiteiten en projecten die we uitvoeren voor het basisonderwijs worden gecontinueerd. Hierbij zal voortdurend contact worden gehouden met vertegenwoordigers vanuit het basisonderwijs om de kwaliteit te waarborgen dan wel te verhogen.

De activiteiten en projecten richting het middelbaar onderwijs zullen worden uitgebreid. Een uitbreiding in nauw overleg

met het onderwijsveld en erfgoedorganisaties.

Daarnaast wil de stichting activiteiten gaan uitwerken voor senioren. Uit veel onderzoeken blijkt dat met name bij de laatst genoemde groep de belangstelling voor geschiedenis en de directe omgeving toeneemt. Via het aanbieden van op maat toegespitste activiteiten zal getracht worden deze doelgroep te bereiken. Hierbij zal ook aandacht worden besteed aan de mogelijkheden voor deze groep om actief deel te gaan nemen aan de activiteiten van de stichting, bijvoorbeeld als vrijwilliger.

De Stichting In den Scherminckel werkt, samen met diverse andere organisaties en instellingen, mee aan de volgende educatieve projecten:
Jeugdmonumentendag, Cumenu, M'art.

Doelgroepen

Met het grote scala aan activiteiten tracht de Stichting In den Scherminckel zich te richten op verschillende doelgroepen. Bij het opzetten van de activiteiten wordt hiermee nadrukkelijk rekening gehouden en worden de activiteiten op de doelgroep afgestemd. De doelgroepen waarop de stichting zich wil richten zijn als volgt te

omschrijven:

De inwoners van de gemeente Bergen op Zoom.

Via met name de wisseltentoonstellingen wil de Stichting in den Scherminckel de stadsgeschiedenis voor hen toegankelijk maken en ook de voortdurende veranderingen die daarin nog plaatsvinden en waar de huidige inwoners getuigen van (kunnen) zijn.

Toeristen en bezoekers aan Bergen op Zoom.

Gedurende hun bezoek aan de gemeente kunnen zij kennis maken met de monumenten en musea in de stad.

Jeugd en jongeren.

Door middel van educatieve projecten, gericht op zowel het basis- als het middelbaar onderwijs. Het toegankelijk maken van de geschiedenis van hun directe woonomgeving en alle veranderingen die hierop plaatsvinden,

brengen mogelijk met zich mee dat de scholieren belangstelling krijgen voor de lokale geschiedenis en archeologie. De Stichting In den Scherminckel wil tijdens deze beleidsperiode extra educatieve projecten gaan ontwikkelen voor het middelbaar onderwijs. In overleg met de gemeentelijk archeoloog en vertegenwoordigers vanuit het onderwijs zal een activiteit worden uitgewerkt.

Aardewerkliefhebbers c.q. - geïnteresseerden.

Dit gezien de grote en complete collectie van de Bergse pottenbakkers.

Vrijwilligers.

Via de tentoonstellingen trachten geïnteresseerden te bereiken voor de overige activiteiten van de Stichting in den Scherminckel. Activiteiten zoals: de ondersteuning van de gemeentelijk archeoloog, hulp bij educatieve projecten, ondersteuning bij organiseren lezingen, cursussen, enz.

Bedrijven/specifieke organisaties.

Door het ontwikkelen van op maat gesneden activiteiten aan bedrijven en organisaties een attractief (gedeeltelijk) dagprogramma aanbieden gericht op

kennismaking met archeologie, monumenten en geschiedenis. Het ontwikkelen van deze activiteiten kan mogelijk op termijn ook een inkomstenbron worden ter financiering van de overige activiteiten van de stichting.

Hoofdstuk 3 Ondersteuning gemeentelijk archeoloog

Naast de museale- en educatieve activiteiten is het ondersteunen van de gemeentelijk archeoloog een belangrijke activiteit.

3.1 Ondersteuning gemeentelijk archeoloog

De ondersteuning betreft werkzaamheden als opgravingwerkzaamheden en het verwerken van de opgravingresultaten. De activiteiten worden uitgevoerd onder de leiding en verantwoordelijkheid van de gemeentelijk archeoloog.

Dit laat onverlet dat ook vrijwilligers, zonder tussenkomst van de stichting, werkzaamheden kunnen verrichten voor de gemeentelijk archeoloog. In overleg is deelname aan de activiteiten om te komen tot deskundigheidsbevordering vanuit de stichting mogelijk.

3.2 Deskundigheidsbevordering vrijwilligers

De Stichting In den Scherminckel wil op korte termijn starten met een opleidings- en scholingstraject voor nieuwe vrijwilligers. Een traject in samenwerking met de gemeentelijk archeoloog. Doel van het traject is om zorg te dragen dat de

ondersteuningsactiviteiten vanuit de stichting worden uitgevoerd door geschoolde vrijwilligers.

Het traject zal in samenwerking met de gemeentelijk archeoloog worden opgesteld en uitgevoerd.

Het werven van de vrijwilligers zal geschieden via de activiteiten zoals die genoemd zijn onder de Publiekactiviteiten.

3.3 Vrijwilligerswerkbeleid

De activiteiten die de Stichting In den Scherminckel wil opzetten dan wel continueren kunnen niet zonder de inzet en betrokkenheid van vrijwilligers.

Het werven, behouden en scholen van vrijwilligers zal in de komende beleidsperiode nadrukkelijk aandacht krijgen van het bestuur.

Hoofdstuk 4 Organisatie en bedrijfsvoering

De Stichting In den Scherminckel is een volledige vrijwilligersorganisatie. Bij de stichting zijn 94 leden c.q. vrijwilligers aangesloten. Een groot gedeelte van deze leden c.q. vrijwilligers is actief binnen de stichting; het betreft een actieve deelname aan een van de educatieve activiteiten en -projecten, dan wel ondersteunen zij de gemeentelijk archeoloog.

4.1 Bestuur

Het bestuur van de Stichting In den Scherminckel bestaat uit tenminste 5 personen; zijnde voorzitter, secretaris, penningmeester en 2 leden. De gemeentelijk archeoloog is adviseur van het bestuur. Het bestuur wordt in haar taak ondersteund door een aantal werkgroepen. Daarnaast heeft het bestuur de mogelijkheid om tijdelijke werk- of projectgroepen in het leven te roepen; groepen met een afgebakende of een specifieke opdracht.

4.2 Financiën

De inkomsten van de Stichting In den Scherminckel komen vanuit verschillende bronnen. Een van de bronnen is de jaarlijkse donatie van de 94 leden c.q. vrijwilligers van € 20,00 per persoon. Een tweede vaste bron is de jaarlijkse subsidie

die vanuit de gemeente Bergen op Zoom wordt ontvangen; een subsidie die grotendeels wordt aangewend voor betaling van de tentoonstellingsruimte van de stichting en de instandhouding van de educatieve activiteiten en -projecten. Ten behoeve van de activiteiten, zoals de jaarlijkse wisseltentoonstelling en de educatieve activiteiten en projecten, wordt een begroting gemaakt. Op basis van de begroting wordt door het bestuur al of niet besloten mogelijke fondsen en/of bedrijven aan te schrijven voor een bijdrage in de kosten verbonden aan het realiseren van de tentoonstelling. Het bestuur heeft voor het mogelijk realiseren van publieksactiviteiten een bedrag gereserveerd. Onder deze post zijn alle kosten vermeld die betrekking hebben op de uitvoering van het tentoonstellingsbeleid, educatieve activiteiten en -projecten en de voorlichtingsactiviteiten. In de komende beleidsperiode voorziet het bestuur van de Stichting In den Scherminckel geen wijziging in het huidige financieel beleid. Er zijn geen wijzigingen te verwachten in de huidige bekende inkomstenbronnen.

4.3 Samenwerking organisaties en instellingen

Binnen de gemeente Bergen op Zoom is er een overleg met actieve erfgoedorganisaties. Dit overleg is op initiatief vanuit de Stichting In den Scherminckel in 2003 van start gegaan. Het doel van het overleg is onderling informatie uitwisselen, elkaar op de hoogte houden c.q. brengen van activiteiten en daar waar mogelijk en gewenst komen tot samenwerking bij activiteiten. Het bestuur van de Stichting In den Scherminckel wil zich inzetten om te komen tot een verdere samenwerking. Een samenwerking die, meer dan nu, een meer gestructureerde vorm zou kunnen krijgen, een vorm waarvoor vele vormen en manieren denkbaar zijn. Een verdergaande samenwerking die (ook) een positief signaal kan zijn richting de gemeente en provincie, maar ook richting mogelijke subsidiënten en sponsors.

Naast de erfgoedorganisaties in de gemeente Bergen op Zoom zijn er in de regio West-Brabant een aantal collega archeologische werkgroepen, verenigingen en stichtingen actief. Het bestuur wil in de komende beleidsperiode onderzoeken of er ook bij deze collega organisaties belangstelling is om te komen tot een vorm van samenwerking dan wel een platform voor het uitwisselen van informatie en mogelijke samenwerking bij activiteiten.

Samenvatting beleidsvoornemens

Publieksactiviteiten		
	<i>Activiteit</i>	<i>Gereed</i>
1	Continuering wisseltentoonstelling in de Gevangenpoort Thema actuele voltooide archeologische opgraving Thema ontwikkelingsgeschiedenis van de stad Status geregistreerd museum	Jaarlijks of tweejaarlijks Uitwerken thema afhankelijk van actuele onderzoeken Continueren status
2	Oprichten aardewerk- annex archeologiemuseum	Afhankelijk van de mogelijkheden en financiering
3	Voorlichtingsactiviteiten: Lezingen Cursussen Opendag archeologisch depot, in samenwerking met de gemeentelijke archeoloog Excursie Nieuwsbrief Website Kunsten in de Monumenten / Open Monumentendag Onderzoek naar mogelijkheden sociale media	Jaarlijks Jaarlijks Jaarlijks Jaarlijks Per kwartaal. Onderzoek starten naar andere publieksmogelijkheden Continueren/ vernieuwen Jaarlijks Onderzoek in 2013/2014
4	Educatieve projecten en - activiteiten Cumenu (basisschool) Aanbod middelbaar onderwijs Aanbod volwassenen en specifieke groepen	Continueren / vernieuwen Ontwikkelen aanbod in overleg met onderwijsveld en financiering Ontwikkelen aanbod
5	Doelgroepen	Continueren
Ondersteuning gemeentelijk archeoloog		
1	Ondersteuning archeoloog	Continueren/ intensiveren
2	Deskundigheidbevordering vrijwilligers Ontwikkelen opleidings- en scholingstraject in samenwerking met de gemeentelijk archeoloog	Ontwikkeling opleidings- en scholingstraject, start najaar 2013
3	Vrijwilligersbeleid Ontwikkelen voorlichtingscampagne Scholingsaanbod aan vrijwilligers Duidelijke overeenkomst tussen vrijwilliger en stichting met rechten en plichten Aanbieden vrijwilligersverzekering	Vorbereiden campagne in najaar 2013 Zie beleidsvoornemen no.2 Gereed bij start campagne Aansluiten bij verzekering gemeente Bergen op Zoom
Organisatie en bedrijfsvoering		
1	Bestuur	Continueren
2	Financiën	Continueren huidige inkomsten. Daarnaast voortdurend aandacht voor subsidie -en sponsoringmogelijkheden
3	Beleid gericht op samenwerking met erfgoedorganisaties. Onderzoek naar de belangstelling bij collega archeologische organisaties in de regio om te komen tot enige vorm van samenwerking	Continueren huidig samenwerkingsverband, mede gericht op (verdere) intensivering Initiatief/ onderzoek naar mogelijke vorm van samenwerking

BOEKENNIEUWS

Nehalennia van Domburg. Geschiedenis van de stenen monumenten

NEHALENNIA VAN DOMBURG

GESCHIEDENIS VAN
DE STENEN MONUMENTEN

De godin Nehalennia is bekend sinds 5 januari 1647, toen op het strand bij Domburg stenen monumenten werden gevonden met Latijnse inscripties, waar voor het eerst

haar naam in stond. Deze monumenten werden opgeslagen in de kerk van het stadje. Kort daarna kwamen er nog meer voor de dag en later nog enkele, maar sommige zijn weer spoorloos verdwenen of verwoest door brand in de Domburgse kerk in 1848.

Gelukkig waren er in 1647 tekeningen gemaakt van de stenen, bestemd voor humanist Constantijn Huygens, die rechtens eigenaar was van alle strandvondsten door zijn functie als ambachtsheer van de stad Domburg. Kort daarop verscheen een boek met gravures, en in 1650 een verhandeling over alles wat tot dan toe was gevonden. Nog een eeuw later werd een nieuwe publicatie voorbereid die nooit voltooid is, maar waarvan wel het manuscript en talloze afbeeldingen bewaard zijn gebleven.

In 1845 en 1955 verschenen nog publicaties met uitgebreide beschrijvingen en foto's van de nog bestaande stenen. P. Stuart brengt voor het eerst al het gevondene bij elkaar. Beschrijvingen en commentaren uit afgelopen eeuwen zijn geciteerd en voorzien van zoveel mogelijk foto's van wat er nog overgebleven is van oude monumenten.

ISBN 978.90.5345.463.3

Prijs: € 29,95. 287 pags., Uitgeverij Matrijs

Overzichtskaart verdwenen Nederlandse nederzettingen

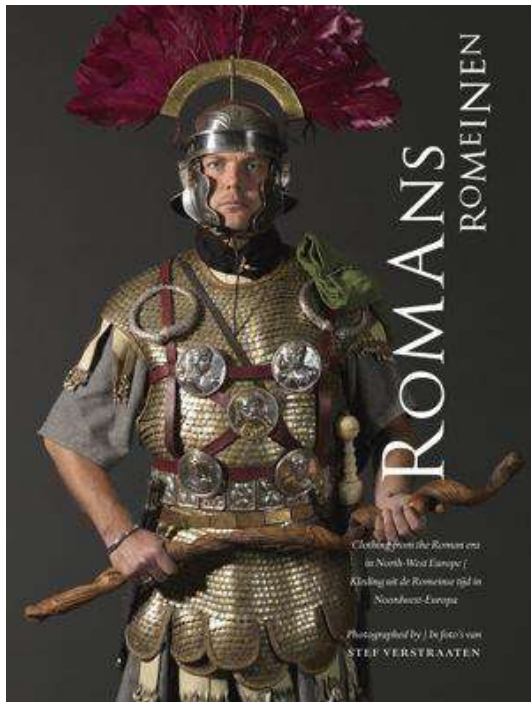
Cartografisch bureau CartoMagie heeft aan de hand van de boekenserie *Verdwenen dorpen* een speciale overzichtskaart van inmiddels verdwenen Nederlandse nederzettingen ontworpen. De kaart geeft informatie over veel vergane steden en dorpen en biedt daarnaast onder meer inzicht in infrastructurele en demografische gegevens. Voor de vormgeving van de topografische kaart is gebruik gemaakt van de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) en de Archeologische Monumentenkaart (AMK). Daarnaast is een schilderij van dijkbreuk bij Wieldrecht tijdens de Sint Elisabethsvloed (1421) op de achtergrond afgebeeld.

In combinatie met de verhalen die schuilgaan achter de verdwenen nederzettingen, zoals deze door auteur Bert Stulp zijn beschreven in zijn serie *Verdwenen dorpen*, leert de kaart iets over een 'vergeten' deel van de Nederlandse geschiedenis.

Met behulp van oude restanten en andere overblijfselen is kennis verkregen over de bestaansperiode van en de leefomstandigheden in deze dorpen, evenals over de redenen voor het verdwijnen ervan, zoals overstromingen, zandverstuivingen, oorlogen en industrialisatie. In het laatste millennium zijn er voor zover bekend minimaal 500, maar vermoedelijk veel meer nederzettingen teloorgegaan. Voor meer informatie of om de kaart te bestellen kunt u terecht op de website van CartoMagie www.cartomagie.nl

*Romeinen.
Kleding uit de Romeinse tijd in Noord-
West Europa*

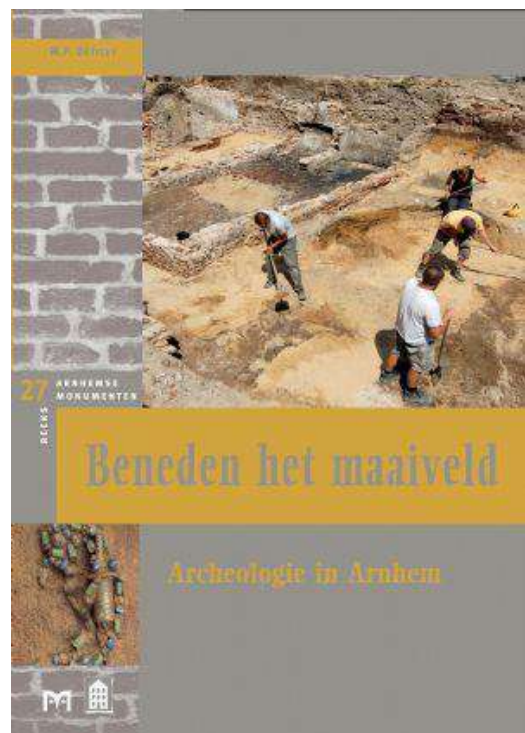
Re-enactors brengen archeologisch en historisch onderzoek naar kledij en uitrusting van de Romeinen in de praktijk. De afgelopen jaren fotografeerde Stef Verstraaten re-enactors met hun wapentuig, religieuze attributen en voorwerpen uit het Romeinse dagelijks leven. Voor zijn camera komt de geschiedenis tot leven - kleurrijk en haarscherp tot in de details. *Romeinen* geeft een uniek beeld van Romeinen in al hun verschijningsvormen. Maak van dichtbij kennis met legionairs, hulptroepen, officieren, burgers en slaven uit de eerste eeuwen van onze jaartelling.

ISBN 978.90.8145.004.1
Prijs: € 49,50. 200 pags., Uitgeverij Vantilt

*Beneden het maaiveld. Archeologie in
Arnhem*

'Est in Arneym ecclesia', oftewel 'in Arnhem staat een kerk'. Deze vermelding gaat terug tot het jaar 893, toen de plaats al een paar honderd jaar bestond. Het archeologische verleden van haar grondgebied is echter veel ouder, en grijpt terug tot ver in de prehistorie. Met de grafheuvels van Warnsborn komt dit verleden letterlijk aan het oppervlak, maar vaak liggen de sporen in de bodem, soms slechts enkele decimeters onder het huidige maaiveld, en in elke wijk. Zolang de omstandigheden niet wijzigen, is de bodem de veiligste plek voor het behoud van archeologische waarden. Maar in een stad vindt veel ruimtelijke dynamiek plaats, waardoor het bodemarchief continu onder druk staat. Dit vergt een zorgvuldige en secure omgang waaraan de gemeente invulling geeft, met wettelijke kaders in de hand. En dat is belangrijk, want archeologisch erfgoed is, behalve kwetsbaar en deel van ons collectieve geheugen, ook van de Arnhemse inwoners. Eens weg, is voor altijd weg!

Arnhemse Monumentenreeks nr. 27,
Defilet, M.P.
Uitgave in samenwerking met Stichting
Monuscript
ISBN 978.90.5345.466.4 Prijs: € 9,95.
Uitgeverij Matrijs

JAARVERSLAG VAN DE SECRETARIS over het jaar 2012

Bestuur

In het afgelopen kalenderjaar is het bestuur 7 keer in vergadering bijeengekomen. Aan de hand van een vaste agenda werden de verschillende activiteiten waarin de Stichting actief is, besproken. Dit jaarverslag van de secretaris geeft hiervan een samenvatting.

Bij aanvang van het kalenderjaar 2012 waren de bestuurstaken als volgt verdeeld:

Jan Hopstaken, voorzitter
Elvira Adriaansen, secretaris
Ank van der Kallen,
penningmeester/ledenadministratie
Bas ter Stege, lid (marketing en
communicatie)
Marco Vermunt, adviseur.

Op de Algemene Leden Vergadering op 13 april 2012 heeft Ank van der Kallen haar bestuursfunctie neergelegd.

In deze vergadering zijn Jan Hopstaken en Elvira Adriaansen herkozen als bestuurslid (Jan Hopstaken voor de periode van één jaar).

Bas Schot en Stephan Asselbergs zijn als nieuwe bestuursleden benoemd.

Frans Heezius is tevens in deze vergadering als nieuw bestuurslid benoemd, hij zal zich als penningmeester voornamelijk gaan richten op de financiële- en ledenadministratie van SIDS.

In december 2012 heeft Bas ter Stege besloten voortijds zijn bestuursfunctie neer te leggen.

Het bestuur is continue zoekend naar geïnteresseerden in een bestuursfunctie en naar vrijwilligers die willen bijdragen aan de vele taken en activiteiten van SIDS.

Het aantal leden bij aanvang van het kalenderjaar 2012 was 79. In 2012 is het ledenaantal van SIDS gegroeid naar 94.

Beleidsplan

In het nog lopende beleidsplan met de titel "*Naar een actueel verleden*" staan de doelen van onze stichting voor de periode 2008 - 2012 beschreven. Regelmatig toetst het bestuur haar activiteiten aan het beleidsplan.

In dit kader heeft het bestuur een zg beheersplan vastgesteld. Hierin zijn de opzet en uitvoering van alle activiteiten van de Stichting gedetailleerd beschreven volgens een vast stramien.

In 2012 zijn de plannen om ook andere doelgroepen, zoals jongeren, volwassenen en senioren te benaderen en te interesseren voor archeologie verder uitgewerkt. Het bestuur is voornemens in 2013 aan deze plannen ook concrete vorm gaan geven.

Daarnaast heeft het bestuur gewerkt aan een nieuw beleidsplan voor de periode 2013-2016 met de titel "*In het heden door het verleden samenwerken aan de toekomst*". Het bestuur tracht dmv dit beleidsplan bestaande activiteiten te continueren, met bewaking van de kwaliteit van deze activiteiten. Daarnaast streeft het bestuur naar een aantal nieuwe activiteiten, voornamelijk activiteiten gericht op het toegankelijk maken van de ontstaansgeschiedenis en ontwikkeling van de stad Bergen op Zoom en dit toegankelijk maken voor een breed publiek. Tevens wordt de ondersteuning van de gemeentelijk archeoloog niet vergeten en wordt er aandacht besteed aan de gezamenlijke ontwikkeling van nieuwe activiteiten, zoals werving, scholing en deskundigheidsbevordering van vrijwilligers.

Het beleidsplan 2013-2016 zal tijdens de Algemene Jaarvergadering nader toegelicht worden.

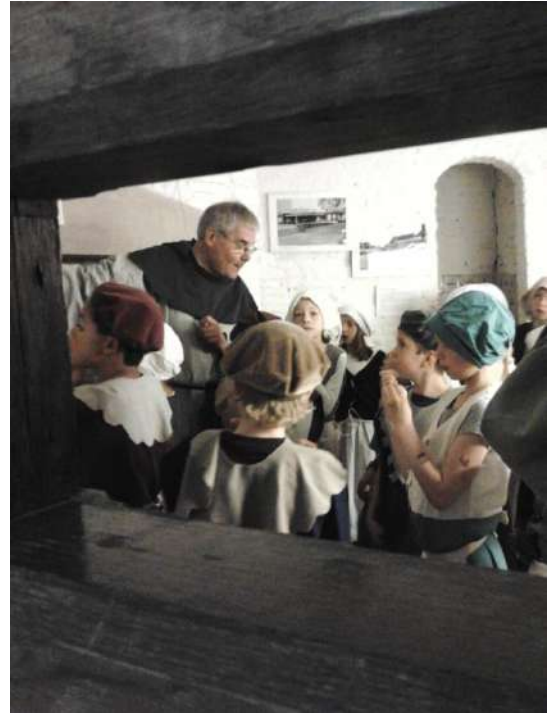
Communicatie uitingen

Dankzij actieve communicatie uitingen is SIDS gedurende het 2012 regelmatig in het nieuws gekomen, voornamelijk in lokale als regionale dag- en weekbladen, echter ook in de landelijke pers. Ook hebben lokale en regionale radio omroepen aandacht besteed aan verscheidene activiteiten van SIDS. In 2013 zal het bestuur verder gaan met het gestructureerd uitwerken van een communicatieplan om SIDS nog beter extern te positioneren en profileren.

Schoolprojecten

SIDS heeft meegewerkt aan de volgende schoolprojecten:

- In het kader van het schoolproject CuMenu, wordt onder de naam "Pottenkijkers" door een aantal vrijwilligers aan leerlingen van groep 6 van de basisschool een les verzorgd over archeologie, bestaande uit het tonen van een DVD, een leskist aan de hand waarvan verteld wordt hoe gebruiksvoorwerpen in de loop der tijden wel of niet zijn veranderd. Aansluitend gaan de kinderen in groepjes aan de slag met het maken van een legpuzzel van een oude munt. Er wordt dan teruggerepen naar de film, waarin puzzelen als een belangrijke vaardigheid van een archeoloog wordt aangemerkt. Tevens wordt het aspect van de munt verder uitgediept. 38 klassen zijn bezocht, ca 787 leerlingen hebben deze les gevolgd.
Op verzoek van basisschool De Aanloop, in het kader van een themaweek, heeft SIDS een les verzorgd voor de kinderen van groep 1 /2, waarin zij kennis konden maken met archeologie, vondsten en de werkzaamheden van een archeoloog. Deze archeologische les is ontwikkeld en aangepast aan de leeftijd en het ontwikkelingsniveau van de kinderen.
- Ook afgelopen jaar hebben vertegenwoordigers van het bestuur deelgenomen aan de bijeenkomsten van de Marktplaats Cultuureducatie, CuMenu voor het basisonderwijs en M'art voor het middelbaar onderwijs.
- Net als voorgaande jaren heeft onze Stichting weer medewerking verleend aan de Jeugdmonumentendag. De Gevangenpoort was bemenst met onze eigen vrijwilligers. Op deze dag hebben ongeveer 150 leerlingen in 7 groepen de Gevangenpoort bezocht.
- Tenslotte doet SIDS mee met het project Museumschatjes. Helaas bestond er dit jaar vanuit de scholen geen belangstelling voor dit project.

Werkavonden depot

De werkavonden in het gemeentelijk archeologisch depot konden ook in 2012 weer rekenen op een vaste groep trouwe vrijwilligers. Zij hebben op de dinsdagavond vondsten gewassen, gesorteerd, genummerd, gepuzzeld en beschreven. In augustus is in overleg met de vrijwilligers en de gemeentelijke archeologen besloten de werkavonden te verplaatsen naar een vast moment overdag, de dinsdagmiddag. Daarnaast zijn vrijwilligers overdag altijd van harte welkom op het depot.

Ondersteuning gemeentelijk archeoloog

Afgelopen jaar was er weinig veldwerk; er waren enkele kleine opgravingen in de binnenstad. Hierdoor was de hoeveelheid veldwerk waaraan vrijwilligers onder leiding van de gemeentelijk archeoloog konden meewerken helaas ook zeer beperkt.

Tevens hebben enkele vrijwilligers elke maandagochtend veel werk verzet in het gemeentelijk archeologisch depot. Het depot is grondig opgeschoond, en vele vondsten zijn opnieuw gesorteerd, beoordeeld, herverpakt en verplaatst. Daarnaast is er ook eens goed schoongemaakt in het depot.

Tentoonstelling

In 2012 is in Museum De Gevangenpoort de jubileumexpositie "*Offerpraktijken: Opgravingen in de schaduw van de kerk*" nogmaals getoond. In deze tentoonstelling zijn de resultaten van de opgravingen van 2002 tot 2007 van het plein 'de Parade' achter de Grote Kerk in beeld gebracht.

In het openstellingseizoen (mei t/m oktober 2012) hebben ca 2800 bezoekers de Gevangenpoort en de tentoonstelling bezocht.

Daarnaast is van september t/m december De Grote Man tentoongesteld in de Gertrudiskerk voor de tentoonstelling '24 Vromen'. Deze tentoonstelling werd gehouden vanwege de uitgave van het gelijknamige boekje.

In 2012 heeft een aannemer het noodzakelijk onderhoud aan diverse houten balken in de Gevangenpoort uitgevoerd. Hierdoor kon gedurende 3 weken de Gevangenpoort niet open zijn en de tentoonstelling niet bezichtigd worden. Vanuit de Gemeente Bergen op Zoom ontving SIDS bericht dat vermoedelijk eind 2013 een start gemaakt zal worden aan de lang verwachte grote opknapbeurt van de Gevangenpoort nog op zich wachten.

Bovendien is het hele jaar door een groep vrijwilligers actief geweest bij het schoonmaken van het interieur van en het klein onderhoud in de Gevangenpoort, zodat de tentoonstelling voor bezoekers op een prettige wijze te bezoeken was.

Lezingen

In 2012 zijn twee lezingen/ presentaties gehouden. Marco Vermunt heeft aansluitend aan de Algemene Ledenvergadering een presentatie gegeven over een actuele archeologisch onderzoek. Daarnaast hebben in april 2012 vrijwilligers van SIDS, zoals jaarlijks gebruikelijk, aan gidsen van SBM in de Gevangenpoort een presentatie met uitleg over de tentoonstelling gegeven. Ook zijn de gidsen van SBM voorzien van schriftelijke achtergrondinformatie, zodat zij de bezoekers van de Gevangenpoort en

de tentoonstelling goed kunnen rondleiden. Beide presentaties mochten rekenen op een zeer geïnteresseerd publiek.

Excursie

In 2012 heeft er geen excursie plaatsgevonden.

Museumregistratie

Zoals jaarlijks gebruikelijk, is SIDS ook in 2012 getoetst door Het Museumregister. Uit deze analyse is gebleken dat SIDS nog steeds voldoet aan de officiële uitgangspunten en voorwaarden die gesteld zijn in de Museumnorm voor het behouden van de registratie.

Met gepaste trots kan het bestuur van SIDS dan ook melden dat Museum De Gevangenpoort in het bezit blijft van de museumregistratie.

Daarnaast heeft SIDS in 2012 meegewerkt aan het provinciale project 'Erfgoed voor iedereen'. Doel van dit project is om de toegankelijkheid van de belangrijkste culturele voorzieningen in Brabant in kaart te brengen. Museum De Gevangenpoort is nav dit project bezocht en getoetst op de toegankelijkheid. SIDS heeft hiervan een rapportage ontvangen. De bijzonderheid van de situering van het museum, namelijk in een middeleeuwse stadspoort, zorgt ervoor dat enkele zaken op het gebied van toegankelijkheid niet ideaal zijn. Wel wordt in het rapport rekening gehouden met de monumentale status van De Gevangenpoort, waardoor sommige zaken niet verbeterd kunnen worden.

Cursussen

In 2012 zijn door SIDS 2 cursussen verzorgd. In november vond de cursus vondstdeterminatie plaats.

Speciaal voor kinderen van 8 tot 12 jaar is in oktober de cursusmiddag 'Archeologie en Romeinen' georganiseerd. Beide cursussen mochten rekenen op zeer geïnteresseerde deelnemers, er was zelfs voor beide cursussen sprake van een wachtlijst.

Website

De website www.scherminckel.nl loopt erg goed dankzij de inzet van Ank van de Kallen. Vooral het Actueel Archeologisch nieuws wordt goed bekeken.

Het aantal bezoekers is in 2012 wel gedaald en schommelt rond de 1650 per maand. Dit zijn echter toch nog bijna 20.000 bezoekers op jaarbasis.

Het bestuur van SIDS gaat zich in 2013 oriënteren op de wijze waarop de website met de tijd mee kan gaan, bijvoorbeeld door gebruik te gaan maken van diverse sociale media.

Nieuwsbrief

De SIDS Nieuwsbrief is ook dit jaar weer 4 maal verschenen met een verscheidenheid aan artikelen waarde. De nieuwsbrief bevat tevens artikelen over archeologie en monumenten.

Open Dag en Jeugd Determinatiedag Gemeentelijk Archeologisch Depot

Op 20 oktober is met behulp van veel vrijwilligers een open dag gehouden op het Gemeentelijk Archeologisch Depot, met hierbij bijzondere aandacht voor de jeugd. Redelijk wat bezoekers konden kennis maken met archeologie, hebben een rondleiding ontvangen en vragen gesteld. Vrijwel alle bezoekers hadden voorwerpen bij die door de gemeentelijke archeologen gedetermineerd werden. Hierdoor zijn een

groot aantal kinderen enthousiaster geworden voor archeologie en geschiedenis.

Overleg met Cultuur Historische Organisaties in Bergen op Zoom
Vertegenwoordigers van SIDS hebben deelgenomen aan verscheidene bijeenkomsten van het overleg van de cultuurhistorische organisaties (CHO). Een belangrijke gemeenschappelijke activiteit was Kunsten in de Monumenten (voorheen Open Monumentendag/ -weekend). Dankzij de inzet van vrijwilligers hebben op zaterdag 8 september 2012 zo'n 600 mensen de Gevangenpoort bezocht.

Poort bij Nacht

In het kader van de Maand van de Geschiedenis en de Nacht van de Geschiedenis is op zaterdagavond 27 oktober 2012 door een succesvolle samenwerking met SBM de Gevangenpoort opengesteld voor publiek onder de naam "De Poort bij Nacht". Ongeveer 66 bezoekers hebben deze avond de met kaarsen verlichte Gevangenpoort bezocht en uitleg gekregen door vrijwilligers van SBM en SIDS.

Provinciale contacten

Naar aanleiding van het provinciale project 'Grondig bekeken, ondersteuning amateurarcheologie' zijn door Erfgoed Brabant in 2011 behoeftepeilingen gehouden onder organisaties van amateurarcheologen en vrijwilligers in de archeologie en een quickscan onder professionals in het archeologisch veld. In 2012 vond de vervolgbijeenkomst 'Grondig bekeken: Hoe verder' plaats. Bestuursleden van SIDS zijn bij deze bijeenkomsten aanwezig geweest. Hierbij zijn contacten gelegd tussen archeologische organisaties uit andere steden, maar is ook kennis gedeeld en vergaard. In 2013 zal dit project voortgezet worden, waarbij onderzocht wordt hoe spelers in het archeologische werkveld elkaar kunnen helpen en ondersteunen, bijvoorbeeld door samenwerking en kennisdeling.

Advies op maat

Op maandag 18 juni jl. heeft Stichting In den Scherminckel een waardebon uit de actie 'Advies op Maat 2012' van het Prins Bernhard Cultuurfonds in ontvangst mogen nemen. Het advies wordt gegeven door de experts van de SESAM Academie. Dit is een maatschappelijk adviesbureau dat belangeloos vrijwilligersorganisaties ondersteunt.

De Stichting In den Scherminckel heeft deze waardebon voor advies aangevraagd om o.a. de volgende activiteiten verder/beter te kunnen ontwikkelen:

- De stichting heeft een educatief project ontwikkeld voor leerlingen van de basisschool. Wij willen, als bestuur van de stichting, een aantrekkelijk educatief project opzetten voor leerlingen voor middelbare scholen, aansluitend bij de doorgaande leerlijn.
- Daarnaast willen we ook een activiteit voor senioren opzetten. Bekend is dat veel mensen op oudere leeftijd meer belangstelling gaan krijgen voor hun omgeving en de geschiedenis. Ook hier willen we op een interactieve wijze projecten op gaan zetten.
- Adviezen en tips om vrijwilligers te werven, op te leiden en te behouden. Als bestuur hebben we diverse plannen en ideeën voor activiteiten. Hierdoor is er een continue aandacht nodig voor het werven van vrijwilligers.

Dit adviestraject loopt nog door in 2013

Boek

Ter afsluiting van het 40 jarig jubileum is op 2 maart 2012 in Den Enghel onder grote belangstelling het eerste exemplaar van het boek 'Opgravingen in Bergen op Zoom' officieel gepresenteerd en aangeboden aan de burgemeester. In 2012 heeft SIDS over dit boek veel waardering en lovende woorden mogen ontvangen, waaronder een mooie recensie in een landelijk archeologisch vakblad.

Namens het bestuur van de Stichting In den Scherminckel wil ik hierbij graag alle vrijwilligers en donateurs bedanken die op welke wijze dan ook hun bijdrage geleverd hebben aan de vele activiteiten van de Stichting.

Zonder deze bijzonder waardevolle inzet waren deze activiteiten onmogelijk geweest!

Bergen op Zoom, maart 2013
Elvira Adriaansen, Secretaris

Voorzitter Jan Hopstaken heeft op 16 maart 2013 in de Gevangenpoort het boek 'Opgravingen in Bergen op Zoom' aangeboden aan de Koninklijke vrijwilligers.

Colofon

Nieuwsbrief Archeologie en Monumenten
Bergen op Zoom is een uitgave van de Stichting In den Scherminckel te Bergen op Zoom.

Redactie-adres

basschot@kpnmail.nl

Vogelzang 22, 4707 XJ Roosendaal

Bestuur SIDS

Jan Hopstaken (voorzitter)

Elvira Adriaansen (secretaris)

Frans Heezius (penningmeester/ledenadministr.)

Stephan Asselbergs

Bas Schot

www.scherminckel.nl

scherminckel@home.nl

Adres Gemeentelijk Archeologisch Depot
Wassenaarstraat 59, 4611 BT Bergen op Zoom,
tel. 0164 - 247138

© Copyright 2013

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de Stichting In den Scherminckel